

KULTURNO PROPAGANDNI KOMPLET BR. 176, GOD. XI, BEOGRAD, UTORAK, 18. OKTOBAR 2016.

Redakcija: Miloš Živanović, Saša Čirić; Font Mechanical: Marko Milanković; E-mail: beton@danas.rs, redakcija@elektrobeton.net; www.elektrobeton.net; Sledeći broj izlazi 15. novembra

UVODNA REČ

Piše: Andrij Ljupka

ZAŠTO UKRAJINCI VOLE SRBIJU?

Ja volim Srbiju. Iz brojnih razloga, ali pre svega, zbog toga što se ne graničimo. Kad nema granice – nema ni zategnutih odnosa, uzajamnih sporova, provokacija i teritorijalnih pretenzija. Kad države nisu komšinice, veće su šanse da narodi nisu ubijali jedni druge i da se nisu vekovima međusobno vredali. Zbog toga ja volim Holandiju i oduševljam se njenom kulturom, srce mi je puno simpatija prema Čileu, gde proizvode jedno od najkuskusnijih vina na svetu, klanjam se vrednim Šveđanima koji su izgradili moćnu i bogatu zemlju na Severu, gde je priroda mnogo manje darežljiva nego kod nas.

S Mađarskom mi već nije tako lako – oni takođe imaju genijalnu kuhinju, dobra vina i rakije, uzbudljivu muziku i zanimljivu književnost, ali mi je tu zemlju teže da volim. Možda zato što su Mađari tokom nekoliko vekova okupirali Zakarpatje, oblast u kojoj živim, zabranjivali obrazovanje na ukrajinskom jeziku i sprovodili jaku hungarizaciju. Diplomirao sam na Varšavskom univerzitetu, prevodim knjige sa poljskog jezika, znam da je ba-

rok došao u Ukrajinu upravo iz Poljske, ali svejedno, kad sa prijateljima Poljacima sednemo da popijemo koju, razgovor u nekom trenutku pređe u nabiranje međusobnih nepravdi. O Moldaviji se, generalno, u Ukrajini govori samo kroz uvredljive, mada smešne viceve. A šta tek reći o Rusiji, koja se vekovima trudi da ubije sve što je ukrajinsko, koja je izdala preko 200 različitih zakona i dekreta o zabrani ukrajinskog jezika, koja je uništila kozake i Zaporožku Seču, prisvojila i falsifikovala našu istoriju, otela Krim i 2014. godine počela da ubija ukrajinske građane hibridno-terorističkim metodama?

Jednom rečju, teško je sa komšijama. Teško ih je voleti. A najteže je voleti slične komšije, sa kojima imaš mnogo toga zajedničkog. Sigurno je da „bratski“ narodi ne postoje. Sve je mnogo jednostavnije: narod kao takav ili postoji ili ga nema. I što više neki narod ima zajedničkog sa drugim, to je ugroženije njegovo postojanje. Priroda rusko-ukrajinskog konflikta se upravo tako može i objasniti: Rusi su do te mere izgradili svoju tezu o bratstvu, da su zaboravili da Ukrajina može biti samo sestra; a kad smo već takva braća, onda brata valja štapom i šargarepom malo vaspitati da bude onakav kakvim ga mi zamišljamo, da bude naša kopija, mi. Na ovoj tankoj granici i počinje borba za pravo da se bude drugi i drugačiji.

Ovo podseća na guranje ispred ogledala – ima mesta samo za jednog, tako da su jedini normalan izlaz dva ogledala, svakom svoje. Neprijateljstvo se u tom slučaju ne objašnjava razlikama među narodima, već njihovom sličnošću: toliko je toga zajedničkog da granica bleđi i onda neko počinje da poseže za tuđim, za tuđim prostorom, sve dok ne reši da u potpunosti izbrise konkurenciju

(kolonizacijom, nametanjem svog jezika i religije, etničkim čišćenjima). Zato se svaka šizofrena ideja o „bratskim“ narodima zavrsava biblijskom pričom o Kainu i Avelju i ubistvom.

Zbog toga i volim Srbiju: to je divan narod, prebogata kultura, istorija prepuna podviga. Iako se susedi Srbije ne bi složili sa mnom, krenule bi otpužbe i uvredljive reči. I ja razumem zašto Srbija voli Rusiju jer se ove zemlje ne graniče. Lakše je voleti na daljinu. Kad sam svom poznaniku Srbinu rekao da je za Ukrajinu Rusija bila isto ono što je za Srbe Osmansko carstvo, on se prvo začudio, a onda se ipak složilo da je opasno imati imperiju u komšiluku. Jer imperija živi samo dok se širi, dok guta teritorije i narode u okolini. Krim je odličan primer za to. Ali istorija nas uči da sve imperije nekad padnu i neslavno nestanu sa lica zemlje. Sve bez izuzetka.

Za ovaj broj *Betona* pozvao sam najbolje iz redova ukrajinskih intelektualaca, pisaca i publicista, koji žive u različitim delovima zemlje. Boris Humenjuk je pesnik i dobrovoljac iz Kijeva, koji je i sam otišao na front da brani Ukrajinu. Ljubov Jakimčuk i Oleksij Čupa su pesnici rođeni u Donbasu koji su izbegli u centralnu Ukrajinu kako bi se spasli ruskih „zagrljaja“, toliko snažnih da mogu i da uguše. Poreklom iz Zapadne Ukrajine su Rjapčuk – predsednik ukrajinskog PEN kluba, Andruhovič i Žadan – najpoznatiji ukrajinski autori u Evropi, a Bojčenko je među najboljim kolumnistima.

Pročitajte ove tekstove, pokušajte da ih razumete, da prihvatite našu tačku gledišta. Pokušajte da se zainteresujete za našu zemlju, da zavolite Ukrajinu. To ne bi trebalo da bude teško – jer nismo komšije.

Piše: Mikola Rjapčuk

REVOLUCIJA SUSTIZANJA

Nedugo posle obaranja Janukoviča pozvala me je telefonom novinarka iz Praga i zamolila me za komentar. Šta se to, po Vama, desilo u Kijevu, pitala me je, puč ili revolucija?

Tokom tri meseca sam se umorio od odgovaranja na takva pitanja i hteo sam da je posavetujem da ne gleda Russia Today, već da umesto toga dođe u Kijev. Ili da makar zaviri u neke ukrajinske izvore. Ipak, suzdržao sam se i odgovorio pitanjem na pitanje:

– A šta se kod vas u Pragu desilo 1989. godine – revolucija ili puč? Na trenutak se osetila pogođeno. Izgleda da joj se samo poređenje njihove legendarne Plišane revolucije, koju su opevali pesnici i kinematografi, sa nekim sumnjivim fašističkim prevratom na rubu Evroazije činilo kao blasfemija.

– Naravno, konačno je odgovorila sa iskrenim patriotskim ponosom, da je to bila revolucija!

– I gde vi vidite razliku?

– Naša revolucija je bila mirna – izgovorila je glasom odlikašice. Mi smo istupili protiv komunističke diktature. A kod vas je reč o obaranju demokratski izabranog predsednika!

– I Hitler je bio demokratski izabran. Kao i vaši komunisti posle rata. Pa šta?

Nisam krenuo da joj objašnjavam razliku između sadašnjeg i ondašnjeg gospodara Kremlja. Niti da je podsećam na razliku u ceni nafte danas i 1989, koja je skoro desetostruka. Ni na to da je u vreme njihove Plišane revolucije Sovjetski savez bankrotirao i u potpunosti zavisio od zapadnih pozajmica. Čak i da je Gorbačov bio kao Putin, sumnjam da bi se osmelio da prema nameni

Mikola Rjapčuk: Revolucija sustizanja
Ljubov Jakimčuk: Vrana, točkovi
Oleksandar Bojčenko: Umetnost poraza
Oleksij Čupa: L. #25
Serhij Žadan: Igla / Pretraživač
Jurij Andruhovič: Novi Sad, 2002, 2014
Boris Humenjuk: Oporuka

Izbor tekstova: Andrij Ljupka i redakcija *Betona*
Prevod sa ukrajinskog: Dragana Vasiljević
Redaktura: Miloš Živanović

iskoristi stotine hiljada svojih ljudi u zelenom raspoređenih po Istočnoj Evropi.

Sve revolucije su slične u tom smislu da nastoje da kardinalno promene društveni poredak, revidiraju ustaljene političke, ekonomske i pravne odnose, da kompenzuju ono što se iz različitih razloga nije moglo realizovati evolutivnim putem (najčešće, blokiranom), da naprave civilizacijski pomak ka drugačijem i kvalitetnijem prema zamisli najaktivnijeg, najpasioniranijeg dela stanovništva.

Sve istočnoevropske revolucije su bile odgovor tamošnjih društava na tri međusobno povezana problema: (1) ekonomsku stagnaciju, a samim tim i sve osetniju nesposobnost komunističkih sistema da zadovolje materijalne potrebe svojih građana; (2) političku represivnost komunističkih režima i njihovu nespornost da omoguću najaktivnijem, najkreativnijem, najpreduzmljivijem, najslobodoljubivijem delu građana optimalne uslove za lično ostvarenje; i konačno (3) kolonijalnu ili polukolonijalnu zavisnost lokalnih režima, a samim tim i društava od Moskve kao centra.

Svi ti problemi se na ovaj ili onaj način mogu svesti na jedan izazov, karakterističan za Istočnu Evropu – na modernizaciju sustizanja, odnosno sprovođenje celog niza sistematskih reformi sa namerom da se konačno prevaziđe istorijski zaostatak u odnosu na slobodnije, moćnije i demokratskije zapadne zemlje.

BETON BR. 176 DANAS, Utorak, 18. oktobar 2016.

Većina istraživanja posvećenih revolucijama 1989. godine (rede 1989–1991.) fokusira se pre svega ili isključivo na drugi problem – borbu probuđenog (ili novoformiranog) građanskog društva sa senilnim poznim komunističkim autoritarizmom. Ovaj narativ je prirodan proizvod disidentskog, liberalno-demokratskog diskursa, diskursu ljudskih prava i ima izrazito herojski karakter, krajnje neopodan za svaki revolucionarni mit, koji je u suštini mit o prvobitnom stvaranju ili obnavljanju. On u potpunosti odgovara dominantnoj tranzitološkoj shemi prema kojoj se postkomunističke transformacije posmatraju pre svega kao prelazak iz diktature u demokratiju. Kao posledica toga, antiautoritarni demokratizacioni narativ u tranzitološkim studijama znatno preovladava u odnosu na druga dva, društveno-ekonomski i antikolonijalni. Prvi od njih se zasniva na sasvim prozaičnoj potrošačkoj ideji dobrih plata i širokog pristupa kvalitetnim robama i uslugama, koja samim tim nije previše pogodna za stvaranje mitova. Dok drugi, iako (potencijalno) nije lišen određenog heroizma, uzima za glavne junake nacionalnog oslobođenja ne previše politički korektne liberalne demokrate i predstavlja ih kao nacionaliste različitih vrsta, koji ponekad jesu liberalni, ali uglavnom ne baš previše. Dominacija liberalno-demokratskog narativa u većini opisa istočnoevropskih antikomunističkih revolucija i potcenjivanje druge dva motiva – društveno-ekonomskog i antikolonijalnog, ograničavaju naše razumevanje pokretačkih snaga, a samim tim i daljih posledica opisanih događaja. Uz svu važnost i popularnost ideje ljudskih prava i građanskih sloboda, ona u istočnoevropskim revolucijama nije bila jedina, a možda ni osnovna ideja. Sloboda je prirodna potreba ljudskih bića i slogan slobode je nesumnjivo bio opštenarodni i natpartijski. Za jedne je on pre svega značio slobodu od Moskve, za druge slobodu od cenzure i ograničavanja ljudskih prava, za neke druge slobodu od komunističke partije i njene planske ekonomije i deficita. Sve ih je objedinjavala težnja kao „slobodi od“, dok je samo manjina bila svesna „slobode za“ i težila ka njoj. U tom smislu su istočnoevropske revolucije nesumnjivo bile demokratske, ali je njihova liberalna komponenta bila prilično ograničena.

Revolucije su sprovodile čudne, u drugim okolnostima nezamislive koalicije liberala, socijalista, konzervativaca, anarhista, klerikala, populista i nacionalista svih boja. Raspad tih koalicija je bio neminovan čim bi nestao zajednički neprijatelj i čim bi svako morao da se zamisli nad svojom „slobodom za“. Ali dok su autoritarni promoskovski režimi bili na vlasti, podelu unutar koalicija na levicu i desnicu, nacionaliste i kosmopolite, radikale i konzervativce nisu bile od suštinskog značaja.

Sve ovo smo u stvari nedavno mogli da vidimo za vreme ukrajinske revolucije koja je nastojala da zaštiti budućnost zemlje od bande gangstera kojoj je uspeo da za nekoliko godina uzurpira svu vlast, pokrade sve resurse i susedima proda suverenitet, poslednji resurs koji nije bio potpuno opljačkan. I dok je ta banda pljačkala, mučila i ubijala aktiviste na Majdanu, genijalni zapadni eksperti su u tamošnjim novinama pisali o Desnom sektoru, banderovcima-antisemitama i opasnosti od fašističkog nacionalizma u Ukrajini.

I do danas mi sa Zapada stižu ovakva pitanja: koliki uticaj u vašim oružanim snagama imaju radikalni nacionalisti? Da li je istina da celu Nacionalnu gardu čini Desni sektor? Ili – zašto ne dozvoljavate Rusima u Ukrajini da koriste svoj jezik? Strpljivo im objašnjavam da u Ukrajini ne postoji problem sa upotrebom ruskog jezika, ali da zato postoji priličan problem sa upotrebom ukrajinskog, u šta se lako možete verovati ukoliko se preselite iz Lavova u Doneck ili obrnuto. Objasnjavam da Rusija vodi neobavljeni rat protiv nas, da je deo ukrajinske teritorije okupiran od strane ruskih najamnika i da me u takvoj situaciji politički stavovi ukrajinskih vojnika interesuju jednako slabo kao i njihov umetnički ukus ili seksualna orijentacija. Kod nas vojnici, kao i svuda, polažu zakletvu i imaju odgovarajuću obavezu. A svoje stavove izražavaju na parlamentarnim i predsedničkim izborima. Na kojima veliki i strašni „ukrajinski fašisti“ koje ruski mediji reklamiraju po celom svetu osvajaju jedan i po do dva posto glasova. Odnosno deset puta manje nego što slične partije i kandidati dobijaju u Zapadnoj Evropi.

Strašno mi se dopada odgovor Oleksandra Rojtburda zapadnim mudracima (<http://blogs.pravda.com.ua/authors/roytburd/52f23ca3d5800/>)

„Pitaju me kako se kao Jevrej in osećam u vezi sa Majdanom. Kao Jevrej in nemam nikave osećaje vezane za Majdan. Naravno da se na Majdanu osećam kao Jevrej in. Ali ja se osećam kao Jevrej in i na havajskoj plaži i na Crvenom trgu i u muzeju ‘Metropolitan’ i na pijaci ‘Privoz’ u Odesi. Ne osećam da sam ikako dodatno ugrožen na Majdanu jer sam Jevrej in. Danas neki profesionalni Jevreji pokušavaju da u svetskim medijima pokrenu kampanju o antisemitizmu na Majdanu. Moja ekspertska ocena je da antisemitizma na Majdanu nema. Antisemititi tamo, naravno, postoje. Ali njihov nema samo na Majdanu. Ima ih svuda – i na havajskoj plaži, i na Crvenom trgu, i u muzeju ‘Metropolitan’ i na pijaci ‘Privoz’ u Odesi. (...) Antisemitita ima i u filharmoniji, za vreme izvođenja Rahmanjinovljevog

Trećeg koncerta za klavir, ali oni nisu došli da bi tukli Židove koji sviraju violinu, već da slušaju muziku“. (<http://life.pravda.com.ua/person/2014/02/14/152414/>)

Ni u kom slučaju ne bih želeo da idealizujem ni Majdan, niti bilo koju drugu revoluciju. Sećam se kako su primitivci iz Desnog sektora napadali mladáne leve aktiviste, nazivajući ih „provokatorima“. Znam za navijače u Odesi, koji su šutirali već mrtve protivnike popadale iz zgrade koja gori. Celo leto sam na Majdanu sretao glavate tipove u paravojnoj odeći, koji su se vukli po centru grada, dok se pravi rat odvijao daleko na istoku. Nisam, na kraju krajeva, zaboravio ni rezultate sociološke ankete sprovedene krajem decembra, neposredno posle sporazuma Janukoviča i Putina o pozajmici od 15 milijardi i velikom popustu na gas. 48% ispitanika je ocenilo ove dogovore pozitivno, a samo 28% negativno. (<http://dif.org.ua/ua/publications/press-relizy/dkokbpkerpkhopk.htm>)

Tih 28% otprilike i čine jezgro našeg građanskog društva i građanske nacije. Ono se nije naročito promenilo od 1991. godine kada je približan procenat ljudi glasao ne samo za nezavisnost,

Piše: Ljubov Jakimčuk

VRANA, TOČKOVI

kada grada više nije bilo počela je bitka za groblje baš se približavao Uskrs i drveni krstovi na svežim grobovima pustili su svoje papirne cvetove – crvene, plave, neonske zelene, narandžaste, grimizne

veseli rođaci sipali su sebi votku a mrtvacima – pravo u grobove i oni su odlatle tražili još i još, i još, i još i rođaci su ponovo sipali

Uspomena

trajao je karneval, karneval je trajao dok zet nije naleteo na minu kraj taštignog groba a stari se deda zagledao u nebo i ostao bez neba punački muškarac je bacio čašu i njome razbio ogradu svoje žene sitno staklo mu je palo pod noge kao grad iz olujnog oblaka

došao je Uskrs i na grobu Voronove Ane Andrijevne ne stoji spomenik, nego vrana u grobljanskom gnezdu Kolesnika gde počivaju Marija Viktorivna, Pilip Vasiljovič i Mikola Pilipovič stoje točkovi BOVa

šta su meni ti točkovi i vrana? šta su mi? više se ne sećam

4. april 2015, Kijev

već i za nekomunističkog kandidata. Odnosno za predsednika koji bi bio sposoban da toj nezavisnosti da stvaran smisao. Da radikalno raskine sa sovjetskom prošlošću, sa celokupnim sovjetskim beznadežnim kadrom, praksama i institucijama. Onako kako su to učinili Poljaci, Česi, pribaltički narodi. To jezgro je ostalo skoro nepromenjeno, ali se povećao broj njegovih situacionih saveznika. Koalicija je i dalje raznobojna i osuđena na raspad, ali je danas već sposobna da pobedi ne samo na referendumu za nezavisnost, već i u revoluciji i, možda, čak i u ratu za tu istu nezavisnost. Sjajan ruski intelektualac, Dmitrij Furman, objavio je pre 17 godina članak (*Свободная мысль*, 1998, №6, <https://archive.org/details/furman-tsenry-i-periferi>) u kome je nastojao da konceptualizuje i, koliko je to moguće, prognozira trajektorije razvoja triju istočnoslovenskih republika. Sve tri su se susrele problemom, po njegovom mišljenju, karakterističnim za sve postkomunističke države – problemom modernizacije sustizanja.

U svim trima državama je uočio suprotstavljenost dveju osnovnih političkih snaga koje je uslovno identifikovao kao moderniji, progresivniji, prozapadni „centar“ i zaostaliju, konzervativniju, sovjetofilmsku „periferiju“. U Rusiji se ova suprotstavljenost najjače ispoljila i završilo se pobedom centra, ali po prevelikoj ceni: 1993. godine je Jeljcin iz tenkova streljao pobunjenički parlament i progurao na referendumu superpredsednički ustav, koji je trebalo da mu olakša projekat autoritarne modernizacije. Nije stigao da iskoristi sav diktatorski potencijal ovog ustava, ali je zato njegov naslednik to stostruko učinio. U Belorusiji, gde je „centar“ uvek bio prilično slab, a elite marginalne, desila se suprotna situacija. Tamo je pobedila reakciono sovjetofilmska periferija predvođena provincijskim upravnikom kolhoza, koji se više orijentisao na očuvanje postsovjetskog staklusa kvo, nego na bilo kakve modernizacione reforme.

Ukrajinski slučaj se pokazao kao najteži. Progresivni, vesternizovani „centar“ susreo se sa dvema različitim „periferijama“. Jedna od njih, najjuoistoku zemlje, bila je prilično slična ruskoj i beloruskoj. Za drugu, onu na zapadu, ispostavilo se da je više saveznik, nego protivnik „centra“ u njegovih prozapadnim težnjama. Ukrajina, za razliku od Rusije i Belorusije, prema Furmanovim tvrdnjama, ima dve modernizacijske lokomotive i zato, izgleda, ima najveće šanse za civilizacijski pomak.

Ni do danas nismo što posto sigurni u vezi sa ovom prognozom. Znamo samo da su prethodna dva pokušaja Ukrajinaca da ponove uspeh istočnoevropskih revolucija iz 1989. bila neuspešna. Imajući u vidu duboku sovjetzizanost društva i slabost demokratske opozicije, oni 1991. zapravo nisu ni imali šanse za uspeh. A 2004. godine su prokockali svoju šansu, ne samo zbog nesposobnosti narandžastih lidera, već i zbog svoje sopstvene. Sovjetofilmska „periferija“ se ni danas ne završava sa Donbasom ili čak celokupnim jugoistokom. Ona je razlivena po celoj Ukrajini, uključujući Lavov i Kijev. Razlivena je u smislu mentaliteta, navika, kulture, čiji su najtipičniji elementi lenjost, neodgovornost, korrumpiranost, paternalizam i neiskorenjiva ljubav prema svemu što je džabe. Ne znam koliko dugo će nam biti potrebno da se borimo protiv svega toga kako bismo postali kao Danska ili makar Poljska. Ne znam ni da li će naš treći pokušaj biti uspešan. Ali znam da je zimus u Kijevu bila revolucija. A puč smo imali pre toga, 2010. godine. Kada su Janukovič formirali svoju vladu uprkos svim pisanim pravilima, lomeći preko kolena ustav, parlament, sudije i sve što se dalo slomiti ili saviti.

I niko me od zapadne gospode tada nije pitao za puč. Možda im je prosto nedostajao podsticaj sa moskovske televizije

Piše: Oleksandar Bojčenko

UMETNOST PORAZA

Uspomena

Pre svega želim da kažem sledeće: nemam nikakvih ličnih primedbi prema vojnom odseku, lekarskoj komisiji i ostalim bolnicama. Naprotiv, svima zahvaljujem. I onoj dvojici drugorazrednih glumaca u civilu koji su mi doneli poziv za vojsku. I komesaru koji mi je dozvolio da prvo odem na sve zakazane nastupe. I lekarima koji su me uputili na dalje preglede. I njihovim kolegama koji su mi, posle detaljnijih pregleda, našli bolest koja oslobađa od mobilizacije. Iako im ja to, časna reč, nisam tražio, niti sam imao blagog pojava o toj bolesti. I konačno, mladanoj medicinskoj sestri s gastroenterologije koja me je crveneći i spuštajući pogled upitala: Jeste li već piškili u bočicu?

To je najmanje što mogu da učinim za vas, vojnički sam se zakikotao u odgovor, ne znajući još da mi od danas vojničke šale „po pravilniku ne sleduju“.

Pa čak i onjoj pomalo ljutitog gospođi iz laboratorije koja me je kritički omdelrila i više konstatovala, nego što je pitala:

– Šta je, fal vam pameti.

– Zašto?

– Jer su svi normalni već odavno pobešli, a vi ste pohrlili.

Čak i njoj sam zahvalan za to što mi je pažljivo uzela krv na analizu i na vreme predala rezultate doktoru. Ukratko, svi su postupali u skladu sa svojim nadležnostima, kakve bih primedbe mogao da imam? Samo reči hvale. Jer i da nije bilo poziva za vojsku, ja bih svejedno kroz neko vreme završio u bolnici, ali u mnogo gorem stanju. A i uvek je korisno čuti šta pričaju stariji ljudi u redu u vojnom odseku. Imaćh makar o čemu da pišem. Halo! – muškarac ispred mene, od nekih šezdeset godina, razgovara mobilnim – Stoјim u redu... Kako u kom redu? U redu za šlem... Da, od ranog jutra... Ne mogu da mi nađu broj.

		
Piše: Serhij Žadan	kože i tako debela svetla cerada kože muškaraca. Probadaš nečiju ljušturu, puštaš mu somotske kapi krvi, crtaš, crtaš, iscrtavaš andeoska krila na površni sveta. Crtaš, crtaš, majstore, jer je naš poziv Da ispunjavamo svet smislom, da ga ispunjavamo Bojama. Crtaš, majstore, taj Oklop pod kojim su duše i bolesti – ono za šta živimo i zbog čega umiremo.	
		
	Neko je ispričao da su ga upucali na kontrolnom punktu, Ujutro, sa oružjem u rukama, nekako slučajno – Niko ništa nije uspeo da razume. Sahranjen je u zajedničkoj grobnici, sve su tako sahranjivali. Lične stvari su predali roditeljima. Status mu niko nije ni promenio.	
	Kad je sve ovo počelo, mnogo je govorio o politici i istoriji, počeo je da ide na mitinge, posvadao se sa prijateljima. Prijatelji su se ljutili, klijenti nestajali. Bojali su se, nisu razumeli, odlazili su iz grada.	
	Čoveka najbolje osetiš, kad ga dodirneš iglom. Iгла žari, igla zašiva. Pod toplim metalom tako je meko platno ženske	

Reci da o tome uopšte ne treba pisati

III

Piše: Oleksij Čupa

L. #25

Prvo je nestalo maramica.

Vlažnih, a i suvih.

Već na kontrolnim punktovima dok nismo još ljudski ni pobešli od paljbe.

Njima si brisala suze i slani znoj.

Bilo je tako vruće.

I tako strašno.

Onda je nestalo novca.

Dobro je da si na vreme našla posao i bilo kakav stan.

Nakupovala makarona za celu godinu.

Počele su da se habaju stvari kupljene kod kuće i da se gube drugovi i prijatelji.

Na tvom dvadeset sedmom rođendanu okupilo se vas petnaestak, mladih i sigurnih u sebe.

Na tvom tridesetom se jedva skupilo troje – ostarelih i izmučenih.

Onda je počela da crkava tehnika poneta od kuće.

Otišao je telefon – ostala si bez svih brojeva.

Otišao je plejer – kao da si ogluglela.

Otišao je laptop i nestale su sve slike i snimci, zaboravila si lozinke sa svih društvenih mreža.

Pola godine bez pristojnoginterneta –

počelo je da te izdaje pamćenje.

Mešala su se imena i lica.

Dobro si prepoznala sebe.

Bar si mislila da jesi.

Onda je uginula mačka.

Bilo ti je žao što nisi mogla da je sahraniš

pored kuće u rodnom gradu

tamo gde si je našla.

Vremenom ti nije

ostalo ništa od onoga što si ponela sa sobom

kad si odlazila.

Stvari su pohabane,

gadžeti crkli,

mačka uginula,

prijatelji više nisu prijatelji,

knjige ispoklanjane i pogubljene

tokom nekoliko selidbi.

Čak je i pamet izvetrila.

Ostalo je samo telo.

Tvoje telo sve pamti.

Ovaj trag od noža –

posekotina sa antiratnog mitinga.

Ova „svetlost“ istetovirana na ključnoj kosti uspomena je na leto pod okupacijom.

Ovaj dugi ožiljak na nozi što liči na rep komete –

to te je zakačio geler.

Miluješ i miluješ te znake,

u nadi da će se koža izlizati,

i da će svetlost duše konačno napustiti ovaj kostim, što miriše na gorčinu i dim požara,

u potrazi za novim

Brat joj se bavio muzikom. Imao je dobru gitaru.

Stalno ju je nekom pozajmljivao.

Šta sad s njom da radim? – pitala je.

Uzela sam, probala da sviram. Nevešta,

posekla sam prste.

Jako me je zabolelo. I još nije prošlo

Jako me je zabolelo. I još nije prošlo

BETON BR. 176 DANAS, Utorak, 18. oktobar 2016.

NOVI SAD, 2002, 2014¹

Ova uspomena je kratka, ali jaka.

Kratka je jer smo se u Novom Sadu zadržali tek nekoliko sati, a jaka jer je značajno pojačana rakijom, kojom me je častio Sava na katedri, na faksu. I na srpskim fakultetima profesori cirka-ju između predavanja. Rakija je bila neopisivo jaka i dobra, prosvetljena i sa svoje strane pojačana neopisivo jakom dobrom kafom i istim takvim duvanom. Nije me napuštao osećaj da sam na veoma dragom mestu. Vojvodina je poput srpske Galicije; ista ona nekadašnja Austro-Ugarska i dalje iz prikrajka motri na njeno rastresito tlo.

Od zgrade Filozofskog fakulteta do keja na Dunavu nema ni dva koraka, još je bliže. Imali smo vremena samo za Dunav, delić keja i da bacimo pogled na suprotnu stranu gde se nalazi Petrovaradinska tvrđava.

Tatari. Ovoj analogiji i dalje pribegavaju brojni panslovenski provokatori. Ja je mrzim i za mene se ovde ne radi o tome, već o nečem drugom. Kao kad bi Zapad istupio kao zaštitnik krimskih Tatara u ovom, na sreću, imaginarnom konfliktu i kad bi, da bi ih zaštitio od nasilja, počeo da baca bombe, ali iz nekog razloga na Lavov. Nemoguće?

Ali upravo to su učinili sa Novim Sadom. U Lavovu nema Dunava, ipak, njegova se blizina ponekad prejak oseća.

*

U jesen 2014. godine sam polako naučio da se navikavam na pomenuti osećaj hladnoće u utrobi koji, nažalost, ni u kom slučaju nije bio imaginaran. Krim je već dobrih pola godine bio pod vlašću osvajača, na Istoku je otvoren front.

OPORUKA*

Danas ponovo kopamo zemlju
Tu omraženu donecku zemlju
Tu tvrdu okamenelu zemlju
Privijamo se uz nju
Krijemo se u njoj
Još živi

Krijemo se iza zemlje
Sedimo tiho u njoj
Kao mala deca iza maminih leđa
Čujemo joj otkucaje srca
I njeno umorno disanje
Toplo nam je i ugodno
Još smo živi

Sutra ćemo već biti mrtvi
Možda mnogi od nas
Možda svi

Nemojte nas dati deci
Neka deca zapamte naše tople oči
Naše tople osmehe
Naše tople ruke
Nek ne dodiruju drhtavim usnama
Naše hladne ruke

Ovde u ovim rovovima
Što su nam danas privremeni dom
A sutra će nam postati grobovi
Tu nas sahranite

Nisu nam potrebni oproštajni govori
U tišini što nastupa posle bitke
Uvek zvuče neumesno
Kao da gurate poginulog ratnika
I tražite da ustane

Ne trebaju nam parastosi
Znamo i bez toga gde nam je od sada mesto
Samo nas pokrijte zemljom
I idite

↓
Kompletan temat
o ukrajinskoj
književnosti na
www.elektrobeton.net

→ Fotografije
u broju:
Kijev, Majdan,
2013.

© Selektor temata

Nijednog od tri mosta nije bilo, samo ruševine. Umesto njih je radio samo jedan privremeni, pontonski. Čini mi se, niže niz reku, odnosno levo od nas.

Bombardovani novosadski mostovi su suština iliti jezgro ove uspomena. Jednog vedrog i toplog jesenjeg dana dolaziš u grad u kome ti se odmah sve dopada. Toliko da čak potajno priželjkuješ da tu ostaneš duže – ako ništa drugo, zbog Dunava i njegovih mostova. Ali ispostavlja se da mostova nema, još uvek nema. I tek tu počinješ da shvataš da su u ovom gradu pre samo tri i po godine eksplodirale bombe. I evo, na primer, ovi opaljeni ostaci, ove polomljene koske, kojima se približavaš – to više nije Varadinski most preko kog bi rado prešao na drugu stranu, do tvrđave, već svedočanstvo „neproporcionalne primene vojne sile 1. aprila 1999. godine“. Zašto je Zapad tako „neproporcionalno“ kažnjavao Srbiju? Zašto ja kao njegov ubeđeni sledbenik i agent ostanem bez teksta kad god se povede reč o srpskom proleću 99-e? Zašto baš Novi Sad, tako opozicioni i prozapadni, zašto su ovi srpski Galicijani, srpski Post-Austrijanci, zašto su baš oni postali žrtve?

Hajde da zamislimo, sa osećajem hladnoće u utrobi, da je Kosovo Krim, a da su Kosovari – Krimski

Prošlo vreme iz prethodne rečenice ni do danas nije postalo prošlost. Ali bombe iz nekog razloga nisu pale na Lavov, te nam ostaje da zahvalimo (kome?) što su mostovi na Poltvi sačuvani.

U oktobru 2014. su svi mostovi u Novom Sadu, uključujući i Varadinski, odavno bili ponovo izgrađeni. Činilo se da je grad, generalno, potpuno izlečen, zarastao i zadovoljan. Toliko da je u njemu čak otvoren „kafé-bife Putin“ i 7. oktobra, na njegov rođendan, poslužena džinovska rođendanska torta. Svi prisutni, a ponajviše lokalni navijači, inspirisano su vrištali „hepi brzdej tu ju“ u čast „počasnog građanina Novog Sada“.

Idući na Dunav nismo mogli da ne obratimo pažnju na trobojni natpis (na belom je pisalo kafe, na plavom *Putin*, a na crvenom *bife*, pri čemu su reči „kafé“ i „bife“ bile ispisane vidno manjim fontom, nego prezime) i, iskreno rečeno, nismo mogli da ne izbacimo u njegovom pravcu bujicu kletvi. Kasnije će se ispostaviti da je bilo delotvorno, „Putinu“ nije krenuo posao, bife je ubrzo zatvoren.

Taj drugi put u Novom Sadu sam znatno pažljivije slušao priče o ratu i bombardovanju. Jednostavno nije bilo moguće da mi pažnja odluta i da priče na jedno uho ulaze, a na drugo izlaze kao što je to možda bio slučaj 2002. U oktobru 2014. je „rat“ postao najčešće korišćena reč ukrajinskog jezika. Na upit „rusko-ukrajinsk“ Google prvo izbacuje sintagmu „rusko-ukrajinski rat“, a odmah posle toga – „rusko-ukrajinski rečnik“.

Konačni cilj ove šetnje nije bio čak ni ponovno izgrađeni Varadinski most, već spomenik na ulazu na most. Tamo je 1. aprila 1999. godine poginula prva žrtva bombardovanja u ovom gradu. Imao je 29 godina i pao je zajedno sa mostom. Eksplozija ih je oborila istovremeno. Do tvrđave sa druge strane Dunava ni ovog puta nisam stigao ■

Ne vadite nas iz zemlje
Ne odvajajte nas od majke
Ne skupljajte nam ostatke na bojnom polju
Ne pokušavajte da nas ponovo sastavite
I, molimo vas, bez krstova
Spomenika ili spomen-ploča
Ne trebaju nam
Zato što nam zbog sebe, a ne zbog nas
Podižete veličanstvene spomenike

Ne treba nigde da urežete naša imena
Samo zapamtite:
Na ovom polju
U ovoj zemlji
Leže ukrajinski vojnici
I to je sve

Nemojte nas davati roditeljima
Ne želimo da nas roditelji vide ovakve
Neka nas roditelji zapamte kao malu decu
Neposlušne dečkiće
Sa pračkama i modricama na kolenima
Sa jedinicama u knjižici
Sa punim rukama jabuka iz komšijskog vrta
Neka se roditelji nadaju da ćemo se nekad vratiti
Da negde postojimo

Nemojte nas davati ženama
Neka nas voljene zapamte kao lepe
Onakve kakve su mnoge devojkice htele
A pripali smo njima
Neka zapamte naše vrele usne
Naš vruć dah
Naše tople zagrljaje
Neka ne dodiruju naše hladno čelo
Naše hladne usne

Bilo bi lepo kad bi na tom mestu bilo polje
Kad bi se vijorilo klasje žita
I ševa bila na nebu
I nebo
Mnogo neba
Možete li zamisliti kakav će hleb roditi polje
U kome leže borci?!

U sećanje na nas jedite hleb sa polja
Na kom smo pali

Bilo bi lepo da na tom mestu budu livade
I mnogo mnogo cveća
I pčela iznad svakog cveta
Da uveče dolaze zaljubljeni
Pletu vence
Vole se sve do jutra
A danju da dolaze mladi roditelji
Sa malom decom
(Ne branite deci da nam dolaze)

Ali to će biti sutra
Danas još uvek kopamo zemlju
Tu dragu ukrajinsku zemlju
Tu slatku nežnu zemlju
Zajedno pišemo vojnim lopatama
Na njenom telu
Poslednju pesmu ukrajinske književnosti
Još smo živi

08.08.2014.

* Pesma Borisa Humenjuka „Oporuka“ predstavlja obraćanje ukrajinskih vojnika svom narodu. Izbor naslova i motiv obraćanja narodu navode na pomisao da je pesnik želeo da se upusti u dijalog sa istoimenom pesmom Tarasa Ševčenka.

¹ Prvi deo teksta je objavljen pod naslovom „Novi Sad 2002“ objavljen 2011. godine u okviru knjige *Leksikon intimnih gradova*. Roman-memoari specifične leksikonske strukture sastojao se od 111 tekstova o gradovima u Ukrajini i inostranstvu. Među njima su i dva srpska grada, Beograd i Novi Sad, koje je Jurij Andruhovič posetio 2002. godine prilikom gostovanja na Beogradskom sajmu knjiga, povodom izlaska srpskog prevoda njegovog romana *Perverzija*. Drugi deo teksta nastao je posle Andruhovičeve posete Srbiji radi učešća na „Nedelji ukrajinske književnosti“, održanoj u oktobru 2014. godine. Prvi put je objavljen 2016. godine u okviru skraćenog izdanja leksikona na nemačkom jeziku *Kleines Lexikon intimer Städte*, u kome su se našla 33 teksta.